

Nr 334.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till förordning angående vissa alkoholhaltiga preparat; given Stockholms slott den 16 april 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning angående vissa alkoholhaltiga preparat.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Förslag

till

förordning angående vissa alkoholhaltiga preparat.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Denna förordning äger tillämpning i avseende å tekniska preparat, som innehålla mera än två och en fjärdedels volymprocent alkohol. Sådana preparat benämns i denna förordning alkoholhaltiga preparat.

2 §.

Innan tillverkare av alkoholhaltigt preparat utsläpper detsamma i handel inom riket, skall han göra anmälan därom hos kontrollstyrelsen med angivande av preparatets benämning och dess beräknade alkoholhalt. Så länge tillverkning av preparatet fortgår, åligger det tillverkaren att före utgången av januari månad varje år hos kontrollstyrelsen göra enahanda anmälan med uppgift tillika om tillverkningens omfattning under nästföregående kalenderår.

Vad här är stadgat angående tillverkare av alkoholhaltigt preparat skall äga motsvarande tillämpning i avseende å den, som för avsalu till riket inför sådant preparat.

3 §.

Alkoholhaltigt preparat må icke försälas inom riket utan att vara denaturerat på sätt kontrollstyrelsen föreskrivit. Härifrån må dock nämnda myndighet medgiva undantag, där på grund av preparatets pris, dess ringa alkoholhalt eller andra särskilda förhållanden fara för missbruk av preparatet till förtäring icke kan anses föreligga.

Kontrollstyrelsen bör vid meddelande av föreskrift om denaturering, allt efter preparatets sammansättning och ändamål, föreskriva sådan denatureringsmetod, som, på samma gång den medför trygghet mot missbruk, föranleder minsta möjliga olägenhet vid preparatets användande.

4 §.

Försäljare av alkoholhaltigt preparat är pliktig tillse, att kärl, vari sådant preparat utlämnas vid försäljning, är försett med etikett, angivande preparatets benämning samt tillverkarens eller, beträffande till riket införd vara, importörens namn. I fall, där kontrollstyrelsen så finner påkallat, skall tillika, på sätt denna myndighet föreskriver, å kärlet vara utsatt varning mot preparatets användande till förtäring.

5 §.

Ej må någon försälja eller tillhandagå annan med anskaffande av alkoholhaltigt preparat, där han har skälig anledning antaga, att missbruk av detsamma kommer att äga rum.

6 §.

Alkoholhaltigt preparat må ej till riket införas av annan än den, som därtill erhållit tillstånd av kontrollstyrelsen.

Sådant tillstånd, som gäller tillsvidare, må meddelas allenast åt näringsidkare eller annan person, som skäligen kan antagas hava behörig användning för preparatet. Tillståndet må, när anledning därtill förekommer, av kontrollstyrelsen återkallas.

7 §.

Utan hinder av vad i 6 § stadgas må alkoholhaltiga preparat införas till riket

a) av den, som enligt särskilt stadgande äger åtnjuta tullfrihet för från utlandet inkommande varor,

b) såsom prov på varor, vilka i vanlig ordning införas till riket av vederbörligen legitimerad handelsresande, samt

c) av resande, som från utrikes ort medför dylika preparat för eget bruk intill viss mindre, av Konungen fastställd myckenhet.

8 §.

Kontrollstyrelsen har att vaka över, att tillverkning, införsel till riket eller försäljning av alkoholhaltigt preparat icke giver anledning till missbruk, samt äger att ålägga tillverkare, importör eller försäljare därav att föra de anteckningar eller vidtaga de övriga åtgärder, som för utövande av berörda kontroll kunna finnas nödiga.

För här avsedda ändamål bör kontrollstyrelsen, där anledning därtill föreligger, låta undersöka i handeln förekommande alkoholhaltiga preparat.

Den, som bedriver tillverkning, införsel till riket eller försäljning av alkoholhaltigt preparat, är pliktig att låta kontrollstyrelsen eller den, nämnda myndighet därtill förordnat, taga del av hans handelsböcker jämte därtill hörande verifikationer i vad de angå preparatet.

9 §.

Befinnes försäljningen inom en kommun av visst alkoholhaltigt preparat giva anledning till missbruk, och sker ej rättelse oaktat meddelad erinran, äger polismyndighet eller nykterhetsnämnd att förbjuda försäljningen av ifrågavarande preparat tillvidare inom kommunen. Beslut därom går genast i verkställighet men skall, vid äventyr att detsamma eljest går åter, inom åtta dagar underställas Konungens befallningshavande, som har att antingen för viss tid fastställa eller ock upphäva förbudet.

10 §.

Skulle tillverkning eller försäljning av alkoholhaltigt preparat finnas giva anledning till preparatets användande till förtäring i större utsträckning eller skulle denatureringen av sådant preparat visa sig otillfredsställande, äger kontrollstyrelsen att föreskriva villkor eller inskränkningar i avseende å tillverkningen eller försäljningen eller meddela förbud däremot. Beslut härom länder till efterrättelse utan hinder av besvär.

11 §.

1 mom. Vidtager någon obehörigen med alkoholhaltigt preparat åtgärd, varigenom denatureringsmedel avskiljes eller denaturering för-

svagas, vare straffet, i händelse åtgärden företagits i avsikt att försälja preparatet, böter från och med femtio till och med ett tusen kronor, och i andra fall böter, högst femhundra kronor.

Avyttrar någon alkoholhaltigt preparat, varmed honom veterligen vidtagits åtgärd, som nyss omförmäls, vare straffet böter från och med femtio till och med ett tusen kronor.

Bedrives olovligt förfarande, som omförmäles i detta mom., i större omfattning eller yrkesmässigt eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande, må straffet höjas till fängelse i högst ett år.

2 mom. Försäljer någon eljest alkoholhaltigt preparat till förtäring eller i övrigt under omständigheter, vilka kunna giva säljaren skäligen anledning antaga, att varan är avsedd att användas såsom dryck, straffes som i 74 § 1 och 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker är stadgat.

3 mom. Den, som i andra fall, än ovan sägs, i strid mot stadgandet i 3 § första stycket försäljer eller håller till salu alkoholhaltigt preparat, straffes med böter från och med tio till och med fem hundra kronor.

Lag samma vare, därest någon i strid mot förbud eller annan föreskrift, varom i 9 och 10 §§ sägs, fortsätter tillverkning eller försäljning av alkoholhaltigt preparat, så ock där någon försäljer eller håller till salu dylikt preparat, vilket, honom veterligen, blivit olovligt till riket infört.

12 §.

1 mom. I fall, som avses i 11 §, skola de förråd av det ifrågasvarande alkoholhaltiga preparatet, som anträffats hos den brottslige eller eljest uppenbarligen äro avsedda för olovlig användning eller försäljning, jämte kärl och annat emballage, vari de förvaras, vara underkastade beslag och dömas förbrutna.

2 mom. Då någon fälles till ansvar enligt 11 § 1 mom., skall han tillika dömas skyldig att för den sprit, som ingår i det alkoholhaltiga preparat, varmed han förfarit olovligt, utgiva tillverkningskatt enligt gällande bestämmelser om beskattning av brännvin.

13 §.

Den, som röjer yrkeshemlighet eller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppar driftnordning eller affärsförhållande rörande

företag, i avseende varå han haft att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna förordning, straffes med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet till egen eller annans fördel, då må till fängelse dömas. Framgår av omständigheterna, att han om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet erhållit kännedom å tid, då han ej hade att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna förordning, eller att yppandet av driftanordningen eller affärsförhållandet ej kunnat medföra skada för det företag, varå tillsynen utövats, och var ej heller sådan skada åsyftad, då må icke dömas till ansvar enligt denna förordning.

14 §.

Begår någon eljest förseelse mot bestämmelserna i denna förordning eller på grund av densamma meddelade föreskrifter, straffes med böter, högst femhundra kronor.

15 §.

Den, som under den tid, då han är ställd under tilltal för förbrytelse mot denna förordning, fortsätter samma förbrytelse, skall, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till särskilt ansvar; dock må sammanlagt fängelsestraff icke överstiga två år.

16 §.

Husbonde ansvarar för förbrytelse, som mot denna förordning begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förbrytelsen begången av honom själv, därest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja.

17 §.

Till ansvar enligt denna förordning må icke dömas, om förbrytelsen enligt allmänna strafflagen eller annan författning bör beläggas med strängare straff.

18 §.

1 mom. Böter, som enligt denna förordning ådömas, skola i händelse av bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Då tillverkningsskatt blivit jämte böter ådömd enligt denna förordning, må, där tillgång saknas till skatten eller någon del därav, böterna ej kunna med penningar gäldas, utan skall den sakfällde i stället undergå motsvarande förvandlingsstraff.

2 mom. Av böter, som enligt denna förordning ådömas, ävensom av värdet av vad jämlikt densamma är att anse såsom förbrutet, tillfaller en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren och återstoden kronan. Finnes särskild angivare, tager han hälften av åklagarens andel.

19 §.

Allmän åklagare skall med noggrannhet tillse efterlevnaden av denna förordning och äger i de fall, då alkoholhaltigt preparat är att anse såsom förbrutet, verkställa beslag därå.

Åtal på grund av bestämmelse i denna förordning anhängiggöres vid allmän domstol.

20 §.

Till riket inkommen vara, som enligt denna förordning icke får införas, må, därest den icke enligt tullstadgan är att anse såsom olovligen införd, av varuägaren återutföras. Sker ej återutförelse, skall med varan förfaras på sätt Konungen förordnar.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1919.

Alkoholhaltiga preparat, som före den 1 januari 1919 inkommit till riket från utlandet, må från och med sagda dag utlämnas av tullverket allenast i den mån, sådant är tillåtet enligt bestämmelserna i 6 eller 7 §.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 april
1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson anförde:

Förut denna dag har jag inför Eders Kungl. Maj:t anmält ett förslag till förordning angående handel med skattefri sprit, avseende, bland annat, att på ett ur kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt ordna handeln med sådan sprit. Emellertid torde det, såsom jag därvid framhöll, vara erforderligt att ställa jämväl handeln med alkoholhaltiga tekniska preparat under kontroll.

Sedan en följd av år tillbaka har nämligen på vissa orter förekommit ett ganska omfattande missbruk av dylika preparat. Särskilt synes detta missbruk hava framträtt på orter, där på grund av stora avstånd från brännvinsförsäljningsställen svårigheter förelegat att anskaffa brännvin.

Missbruket
av alkohol-
haltiga
preparat.

Till den utredning, som professorn Torsten Thunberg på uppdrag av nykterhetskommittén verkställt rörande åtgärder mot missbruk av denaturerad sprit m. m., äro fogade utdrag ur tjänsteläkares rapporter till medicinalstyrelsen för åren 1907, 1908 och 1911 beträffande missbruk av alkoholhaltiga preparat. Då dessa utdrag synas mig belysande i förevarande avseende, tillåter jag mig att här ordagrant återgiva desamma.

1907.

Särna distrikt: — — — »Andra surrogat upptäcktes då i de sprithaltiga blandningarna salubrin, lyptol och lazarol. — — — salubrinet däremot användes en tid i avsevärd grad till sådant ändamål (berusningsmedel). Vederbörligen utspätt med vatten och försett med socker, eller, när det skall vara riktigt fint, med en lätt tillgänglig butelj alkoholfritt vin, lär salubrinet giva en ganska smaklig dryck, som därtill är både billig och starkt rusande — »man blir alldeles vild och tokig av den» — säga vederbörande, men efteråt också medför större obehag än andra spritdrycker» — — —.

Bergsjö distrikt: — — — »Försäljning av all slags patentmedicin förekommer även i de minsta handelsbodrar och av sådan användes exempelvis salubrin och Rigabalsam till berusningsmedel» — — —.

Delsbo distrikt: — — — »Salubrin och Eau de Cologne, inköpta i handelsbodarna, missbrukas ej sällan såsom berusningsmedel.»

Loos distrikt: — — — »Andra sprithaltiga vätskor såsom vademecum, lazarol, salubrin, nubiansvärta m. fl. användas däremot ej sällan till berusningsändamål» — — —.

Arvidsjaurs distrikt: — — — »Förtärandet av salubrin, Eau de Cologne och så vidare förekommer ej så ovanligt» — — —.

1908.

Örebro distrikt: — — — »Salubrin och andra likartade medel synas hava en icke obetydlig användning som berusningsmedel» — — —.

Husby distrikt: — — — »Trots alla påståenden av fabrikanten, doktor Håkansson, vågar jag försäkra, att salubrin användes såsom 'njutningsmedel'. Jag vill hänvisa till årsberättelsen för 1906, vari jag omnämner 2 akuta förgiftningsfall med salubrin, som förekommit i min praxis» — — —.

Älvdalens distrikt: — — — »därjämte hitföres icke blott vanliga spritvaror utan också till invärtes bruk salubrin, kolijoks» — — —.

Järvsjö distrikt: »Dryckenskapen är nog i avtagande, men salubrin, lyptol och andra sprithaltiga preparat, som saluhålles i de vanliga handelsbodarna, användes faktiskt till berusningsmedel i brist på annat.»

Ockelbo distrikt: »Salubrin användes såsom berusningsmedel i skogsbygderna.»

Härnösands distrikt: — — — »Från Tynderö säges, att salubrin mycket användes såsom berusningsmedel» — — —.

Svegs distrikt: — — — »bland tekniska fabrikers alkohol- och eterhaltiga preparater, som missbrukas till berusningsmedel, kunna nämnas lyptol, lazarol och salubrin» — — —.

Arvidsjaurs distrikt: -- -- -- »såsom berusningsmedel användes ock salubrin.»

Tingsryds distrikt: — — — »Men denaturerad sprit och salubrin begagnas i ej ringa skala som berusningsmedel.» — — —

Mälilla distrikt: »De, som finna ölet för svagt, hålla salubrin i detsamma.»

Ullareds distrikt: — — — »Dessutom blevo av vederbörande kronolänsman handlandena i byn förbjudna att till järnvägsarbetarna försälja denaturerad sprit och salubrin, som, att döma av den mängd tomflaskor, som hoptals lågo kringsspridda här i byn, måtte hava förtärts i oerhörda kvantiteter.» — — —

Torups distrikt: — — — »Ingen försäljning av Hoffmans droppar, men däremot av salubrin, som i icke ringa grad köpes i handelsbutikerna och förtäres av s. k. rallare och av en del lösa arbetare.»

1911.

Lenhovda distrikt: — — — »här och var användes salubrin och Hoffmans droppar såsom berusningsmedel.» -- -- --

Ryds distrikt: »Även denaturerad sprit och salubrin användes såsom berusningsmedel.»

Asheda distrikt: »I berusningssyfte förtäres en del tekniska preparat såsom salubrin.» — — —

Örebro distrikt: »Salubrin, denaturerad sprit, Eau de cologne m. fl. dylika tekniska fabrikater lära mycket missbrukas som berusningsmedel och tillhandahålles flerstädes hos lanthandlare.»

Nora distrikt: »Salubrin användes ofta till berusningsmedel.»

Särna distrikt: — — — »liksom också salubrin, lazarol och Eau de Cologne användes såsom berusningsmedel mer än man skulle tro.» — — —

Jervsö distrikt: »Salubrin och dylika sprithaltiga preparat, som saluhålles i bodarna, användes allmänt till berusningsmedel.»

Enångers distrikt: »Som berusningsmedel användes salubrin, som köpes i handelsbodarna inom kommunen (Enånger).»

Loos distrikt: »Salubrin, lazarol, Eau de Cologne och andra s. k. hygieniska preparat användes i ganska stor utsträckning som berusningsmedel.»

Ockelbo distrikt: Salubrin användes i skogsbygderna såsom berusningsmedel.»

Härnösands distrikt: »Dryckenskapen är i avtagande utom i en kommun, där förtärandet av salubrin uppgives vara i tilltagande.»

I detta sammanhang vill jag jämväl åberopa en del i nykterhetskommitténs betänkande, del VI:2, sid. 124 och följande, omnämnda uttalanden i anledning av en av nykterhetskommittén år 1913 till överståthållarämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshavande riktad cirkulärskrivelse med begäran om uppgifter rörande förefintliga brister i gällande brännvins- samt vin- och ölförsäljningslagstiftning. Till belysande av den föreliggande frågan vill jag återgiva den i nykterhetskommitténs betänkande intagna redogörelsen för nämnda uttalanden, i vad de avse samma fråga. Redogörelsen var av följande lydelse:

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län fäster uppmärksamheten på frågan om fördärliga surrogater för spritdrycker. Under byggandet av järnvägen mellan Uppsala och Enköping hade hos Kungl. Maj:ts befallningshavande anmälts, att ett visst antiseptiskt preparat i stor utsträckning blivit av järnvägsarbetarna använt såsom berusningsmedel och att detta enligt arbetsbefälets mening medförde ännu mera skadliga verkningar än missbruk av spritdrycker. Emellertid hade det då lyckats att, utan anlitande av laga åtgärder, förmå handlandena utefter järnvägen att avstå från försäljning av det åsyftade preparatet.

Kronofogden i Östra härads fögderi (Jönköpings län) anser det vara en lucka i lagstiftningen, att bestämmelser saknades till försvårande eller förhindrande av missbruket av vissa i handeln förekommande tekniska preparat, vari sprit inginge såsom huvudbeståndsdel. Det vore en mycket vanlig företeelse, att spritförbrukare i orter, där brännvin vore svåråtkomligt, lockades till att såsom surrogat för denna dryck använda lukt- och härvatten, lazarol, denaturerad sprit m. m., vilka i längden utövade en högst menlig inverkan på förbrukarnas fysiska välbefinnande. Ett verkligt gott skulle vinnas, om handeln med dessa preparat kunde inskränkas eller genom kontroll övervakas.

Länsmannen i Västra härads västra distrikt (Jönköpings län) anför, att denaturerat brännvin, salubrin m. fl. preparat mångenstädes vunnit insteg såsom rusdrycker och detta till en utbredning, som visade, att alltför många människor kunde därmed tillfredsställa sitt spritbegär. Det finnes exempel på sådana personer, som, sedan de vant sig vid denaturerat brännvin, ej vidare efterfrågade varken vanligt brännvin eller öl.

Stadsstyrelsen i Borgholm anför, huru under storstrejken som berusningsmedel användes drycker, tillagade av dynamit — vari sprit inginge — en sorts seldonsmörja, salubrin och apoteksvaror.

Länsmannen i Venjans distrikt (Kopparbergs län) uppgiver, att en del skattepliktiga bryggerier börjat tillverka s. k. pilsnersvagdricka, en dryck som visserligen icke torde innehålla mer än medgiven alkohohalt för svagdricka, men däremot till smaken mera liknande öl. Denna dryck hade undanträngt det å de skattefria bryggerierna tillverkade svagdrickat och börjat användas som berusningsmedel, därvid kvantiteten i många fall fått ersätta kvaliteten, eller också hade det uppblandats med andra tillsatser, såsom salubrin och Eau de Cologne.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gävleborgs län. Såsom erfarenheten visat, hade nu gällande restriktioner redan lett till användning i stor utsträckning av berusningsmedel, vilka voro för hälsan långt skadligare än t. ex. brännvin och öl. Att hejda denna trafik torde så mycket mindre lyckas, som dylika surrogat kunde av den enskilde själv med största lätthet beredas.

Länsmannen i Arbrå och Undersviks distrikt (Gävleborgs län). Personer, som förtärde öl å gästgiverier m. fl. ställen, medförde stundom fickflaskor, innehållande denaturerad sprit, lazarol, salubrin eller Eau de Cologne, varmed de utspädde ölet för att erhålla ett rus. Ett kraftigt ingripande erfordrades häremot till förhindrande av ett överskådligt ont.

Länsmannen i Ramsjö distrikt (Gävleborgs län) anför, att salubrin, blandat med det nu vanliga »lagrade svagdrickat», vore Ramsjö sockens huvuddryck.

Länsmannen i Los distrikt (Gävleborgs län). Förbudet i 38 § brännvinsför-

säljningsförordningen överträdde helt öppet, då det i regel vore ofantligt svårt för åklagaren att kunna skaffa bevis mot säljaren, att denne haft anledning antaga, att vätskan varit avsedd att användas som dryck. Handel med sådana vätskor hade fått så stor omfattning, att fabriker anlagts uteslutande för att tillverka vätskor, som angäves tjänliga till läkemedel, men i verkligheten vore i mer eller mindre grad utspädd alkohol, tillsatt med något ämne, som kunde giva dem sken av läkemedel. Tusentals flaskor med sådana drycker kunde under loppet av några månader försälas från en enda handelsbod, därvid betingande ett pris, som i förhållande till vanligt brännvin vore tio à femton gånger högre. Ansvarsbestämmelserna för överträdelse av detta stadgande borde därför skärpas och all handel med läkemedel, som innehölle sprit, förläggas till apoteken, varest dessa under strängare kontroll än nu skedde, kunde tillhandahållas den verkliga behövande allmänheten.

Länsmannen i Lällhärddals distrikt (Jämtlands län). I snart sagt varje handelsbod på landet saluhöllos diverse vätskor av olika namn (»koljoks»), eau de cologne, lyptol, lazarol, läkerol, salubrin m. fl., utpuffade såsom vällukts-, läke- eller desinfektionsmedel, även fernissor av olika slag, allt innehållande avsevärda kvantiteter sprit. Dessa vätskor såldes vissa tider i stor mängd, och det vore ingen hemlighet, huru spriten skulle avvinnas dem. Länsmannen hade åtalat en handlande, som erkänt, att han sålt en mängd eau de cologne till en och samma person, men åtalet hade ogillats, emedan det ej styrkts, att handlanden vetat av, att vätskan skulle begagnas i berusningsändamål.

Länsmannen i Ytterhogdals distrikt (Jämtlands län). Försäljningen av alkoholhaltiga, till dryck ej hänförliga vätskor florerade överallt på landsbygden och vore vida svårare att övervaka än rusdryckshanteringen. Lazarol, salubrin m. fl. vätskor tillhandahöllos i varje diversehandel och tillgrepos för att tillfredsställa spritbegäret i brist på vanlig spirituosa. Detta skulle dock kunna förebyggas, om lagens bestämmelser mera ingående begränsade näringsidkares rätt att erhålla dylika preparat. Nuvarande bestämmelser i 38 § brännvinsförsäljningsförordningen vore ej effektiva, enär det kunde vara förenat med stora svårigheter att förebringa nöjaktiga bevis, dels om att säljaren bort hava skäligen anledning antaga, att den försålda vätskan verkligen varit avsedd att användas såsom dryck, dels ock att den försålda varan verkligen vore sammansatt av sådana beståndsdelar, att densamma vid förtäring måste betecknas som rusgivande. Länsmannen har till sitt yttrande fogat en till honom ställd skrivelse från salubrinets uppfinnare, doktor P. Håkansson, som däri vill göra gällande, att spritdrycker falskeligen försåldes i salubrinflaskor. Länsmannen uppgiver på grund härav, att det finnes många hederliga personer, som tagit på sin ed, att de berusat sig med detta preparat. Att detta vore rusgivande, vore också uppenbart för den, som haft med härav föranledda fylleriförseelser att skaffa. Dylika alkoholhaltiga preparat borde icke under några förhållanden utlämnas till andra personer än sådana, som uppenbarligen icke ämnade använda dem i berusningssyfte.

Kungl. Maj:ts befälningshavande i Västerbottens län. Enär erfarenheten syntes visa, att i den mån restriktioner rörande försäljning av alkoholhaltiga drycker i nykterhetens intresse vidtogos, försäljning och konsumtion av lyptol, lazarol, eau de cologne m. fl. sprithaltiga varor ökades, torde det vara nödvändigt att söka om möjligt hämma den allt mera sig spridande fria och okontrollerade försäljningen

av dessa varor, utan att dock försvåra deras tillhandahållande för ursprungligen avsedda ändamål.

Länsmannen i Nysätra distrikt (Västerbottens län) önskar sådan ändring i brännvinsförsäljningsförelösa, att därigenom stävjades eller åtminstone minskades den oerhörda åtgång i salubodar inom landet av lazarol, eau de cologne och andra kemisk-tekniska preparat, vilkas innehåll varit och fortfarande till största delen vore sprit.

Länsmannen i Vilhelmina distrikt (Västerbottens län) anmärker, att bestämmelserna rörande försäljning av lyptol, lazarol m. fl. dylika antiseptiska medel ävensom eau de cologne av olika slag, vilka innehålla 60 % alkohol och därutöver, borde ytterligare skärpas, på det ej försäljningen därav måtte kunna fortfarande ske så lätt som hittills.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län. Det torde icke vara sällsynt inom länet, att personer berusade sig av vissa apoteksvaror och en del i den vanliga handeln förekommande vätskor, som ej voro avsedda till berusningsmedel, men kunde användas därtill. Då sådana berusningsmedel voro till större skada för den, som förtärde dem, än de egentliga rusdryckerna, syntes strängare bestämmelser böra meddelas i syfte att stävja missbruk av handeln med sådana varor.

Länsmannen i Arjeplogs distrikt (Norrbottens län). Försäljning av tekniska artiklar, som innehöllo sprit, förekomme i stor omfattning i lappmarkssocknarna. Försäljningen till den enskilde förbrukaren skedde mycket ofta direkt från fabriken, vilket tillginge på så sätt, att konsumenten rekvirerade varan genom posten, varefter den skickades till honom mot postförskott. På grund därav kunde åtal icke anställas mot försäljaren, emedan det vid rättegång måste bevisas, att säljaren haft eller bort äga vetskap om, att preparatet skulle användas i berusningssyfte; och i dylika fall vore detta omöjligt, då fabrikanter vore långt avlägset boende från köparen och icke hade tillfälle att kontrollera, till vad ändamål den försälda varan skulle användas. Det vore därför mest vunnit, om postverket utfärdade förbud att till befördran mottaga försändelser, innehållande vätskor eller andra tekniska preparat, som misstänktes vara sprithaltiga och användbara till berusningsändamål.

Kronofogden i Luleå fögderi hade likaledes iakttagit, att salubrin, lazarol o. dyl., lämpligen uppblandat, användes såsom surrogat för sprit.

Länsmannen i Över-Luleå distrikt hade ofta märkt, att personer, som icke på annat sätt kunnat erhålla spritvaror eller öl, förskaffat sig salubrin eller lazarol och möjligen andra vätskor, vilka innehöllo sprit i större eller mindre mängd, och vilka efter lämplig uppblandning förtärdes såsom spritdrycker.

Såsom framgår av såväl provinsialläkarnas rapporter som av ovan återgivna uttalanden, förekom redan före de under nu rådande kristid införda restriktionerna å rusdryckshandeln ett tämligen utbrett missbruk av alkoholhaltiga preparat. Numera torde emellertid detta missbruk hava tilltagit. Gång efter annan hava framställningar gjorts om ingripande mot detsamma. Rörande missbruket av dylika preparat föreligger numera en utredning för år 1917. På uppdrag av Kungl. Maj:t har nämligen socialstyrelsen utfört en undersökning av fylleriförseelserna under detta år och i samband därmed stående förhållanden. Därvid

hava jämväl undersökts de olika slag av berusningsmedel, som orsakat fylleriförseelserna. I nedanstående tabell äro sammanfattade preliminära uppgifter uti ifrågavarande avseende.

	1:a kvartalet		2:a kvartalet		3:e kvartalet		4:e kvartalet		Hela året 1917	
	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%
Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusningsmedlet uppgivits	6,257	100.0	4,653	100.0	4,243	100.0	3,029	100.0	18,182	100.0
Därav försakade av spritdrycker.....	1,103	17.6	492	10.6	394	9.3	509	16.8	2,498	13.7
Vin	156	2.5	211	4.5	313	7.4	278	9.2	958	5.3
Öl	1,189	19.0	994	21.3	681	16.0	185	6.1	3,049	16.8
Spritdrycker och vin	74	1.2	71	1.5	152	3.6	193	6.4	490	2.7
Spritdrycker och öl	2,397	38.3	1,246	26.8	895	21.1	702	23.2	5,240	28.8
Spritdrycker, vin och öl	327	5.2	265	5.7	438	10.3	216	7.1	1,246	6.8
Vin och öl	607	9.7	761	16.4	815	19.2	267	8.8	2,450	13.5
Denaturerad sprit	317	5.1	361	7.8	264	6.2	279	9.2	1,221	6.7
Tekniska preparat	87	1.4	252	5.4	291	6.9	400	13.2	1,030	5.7

Såsom framgår av tabellen, har missbruket av alkoholhaltiga preparat under år 1917 starkt ökats i samma grad, som åtkomsten av spritdrycker, vin och öl försvårats. Medan dylika preparat under årets första kvartal kommo i näst sista rummet som berusningsmedel med 87 fylleriförseelser, utgjorde de under sista kvartalet orsak till ej mindre än 400 fylleriförseelser eller 13.2 procent av hela antalet dylika förseelser. Sannolikt skulle antalet av de utav dylika preparat orsakade förseelserna hava varit än större, om icke den minskade sprittilldelningen till de tekniska fabrikerne under år 1917 gjort många alkoholhaltiga preparat svåråtkomliga.

Nykterhets-
kommittén.

I sitt den 31 januari 1916 avgivna betänkande med förslag till förordning angående tillhandahållande av skattefri sprit samt alkoholhaltiga varor för andra ändamål än förtäring m. m. har nykterhetskommittén upptagit frågan om lagstiftningsåtgärder mot missbruket av alkoholhaltiga preparat. Härvid stöder sig kommittén på den grundläggande utredning i ämnet, som, enligt vad ovan nämnts, utförts av professor Thunberg och som är bilagd kommitténs betänkande. Efter att hava erinrat om, att varje som helst mot missbruk tryggande reglering av de alkoholhaltiga preparaten saknas, ävensom att dessa preparat

framställas av både denaturerad och icke denaturerad sprit, anför kommittén i fråga om behovet av en lagstiftning på detta område följande:

»De av denaturerad sprit framställda varorna äro naturligtvis för förtäring obrukbara, i samma mån den använda spritens denaturering är effektiv. Men då ingen kontroll utövas över, att denatureringsegenskaperna icke försvagas eller upphävas genom varornas sammansättning i övrigt, finns icke någon betryggande garanti mot deras missbruk i berusningssyfte. Härtill kommer den redan påpekade omständigheten, att det i varje särskilt fall icke ingående prövas, vilket av möjliga denatureringsmedel verksammast skulle göra varorna obrukbara för förtäring utan att därför förminska deras duglighet för avsett syfte. Förutsättningen för att själva denatureringen av den använda spriten här skulle kunna betraktas som en effektiv garanti mot missbruk, är sålunda icke på långt när förhanden. Under sådana omständigheter är det därför icke att förvåna sig över, att även de alkoholhaltiga varor, för vilkas framställning denaturerad sprit användes, i stor utsträckning spela rollen av berusningsmedel.

Vad åter beträffar de av skattelagd (ren) sprit framställda varorna, kan självfallet ingen *allmän* garanti mot missbruk ligga i deras sammansättning.

De bestämmelser, varunder *tillverkningen* av dessa alkoholhaltiga varor står, äro sålunda allt annat än ägnade att innebära garantier mot missbruk.

Men om redan tillverkningsbestämmelserna äro av den art, att de predisponera för missbruk, så är detta i lika hög grad fallet med de bestämmelser, som gälla för dessa varors *tillhandahållande*. I den mån de icke äro apoteksvaror och deras försäljning sålunda regleras av apoteksvarustadgan, eller de kunna hänföras under bestämmelserna i 1876 års förordning angående handeln med eter eller sprithaltiga läkemedel eller § 38 i brännvinsförsäljningsförordningen, äro de fritt tillgängliga i allmänna handeln. En mängd alkoholhaltiga varor, användbara såsom rusdrycks-surrogat, tillhandahållas därför allmänheten utan inskränkning. Erfarenheten har visat, att det ena preparatet efter det andra uppdyker i marknaden, vinner popularitet och — missbrukas. Ingen myndighet är utrustad med erforderlig befogenhet att här ställa effektiva betingelser för deras lojala förbrukning. Ingen auktoritativ, med hänsyn till deras användbarhet i berusningssyfte verkställd prövning av deras sammansättning fordras. Att en slik tingens ordning måste underlätta deras fördärliga roll som berusningsmedel, ligger i öppen dag.»

Kommittén ansåg, att blivande åtgärder för avhjälpande av anmärkta missförhållandena måste inriktas på dels uppställande av denatureringsföreskrifter, dels anordnande av kontroll mot renaturering, dels stadgande av skyldighet för tillverkare att uppgiva preparatens namn och alkoholhalt, dels ock slutligen kontroll över tillverkningen av och handeln med desamma. Kommittén framböll, att i fråga om dylika preparat fordran på *denaturering* vore det centrala kravet. Kunde det förhindras, att den i varan ingående spriten gjorde varan duglig till berusningsmedel, så vore de alkoholhaltiga preparatens roll som surrogat för rusdrycker omöjliggjord. Kontrollproblemet reducerades här alltså huvudsakligen till ett denatureringsproblem.

Innan jag redogör för vad nykterhetskommittén vidare yttrat i denatureringsfrågan, vill jag emellertid återgiva ett belysande uttalande i frågan av professor Thunberg. Denne, vilken särskilt uppehållit sig vid spörsmålet, huruvida denaturering borde föreskrivas såsom allmän regel eller inskränkas till de fall, där förekomsten av missbruk redan fastslagits, har anslutit sig till det förra alternativet och därvid — under utgående från den förutsättningen, att metylalkohol skulle användas såsom allmänt denatureringsmedel — anfört följande:

»Härmed är det ej min mening att föreslå, att alla sprithaltiga kosmetiska preparat skola denatureras medelst metylalkohol. Så synes mig böra ske endast i den utsträckning, som behöves för att förhindra missbruk i förtäringssyfte. Bäst synes vara, att de bestämmelser, som behövas för att reglera förhållandena på detta område, skrivs så, att metylalkoholtillsats stadgas som regel, ifrån vilken regel emellertid någon myndighet erhåller rätt att giva dispens, så snart det av preparatets sammansättning eller av annan anledning är klart, att man ej behöver befara missbruk.

Genom att bestämmelserna utformas på detta sätt skulle åtskilliga fördelar vinnas.

Man undviker på detta sätt den risk, som annars finnes, att en massa tekniska fabriker kasta sig på tillverkningen av tvetydiga preparat av detta slag, preparat som erhållas genom någon obetydlig tillsats av ett antiseptiskt ämne till sprit, vilken tillsats alls ej behöver göra preparatet oanvändbart till dryck. Vissa antiseptiskt verkande eteroljor torde tvärtom kunna betraktas som smak- och lukt-förbättrande medel. De individer, som söka efter spritsurrogat, få på något sätt snart reda på det nya medlet — det visar erfarenheten. Och innan en trafik av denna art hunnit stoppas, kan mycken skada vara åstadkommen. Skulle man alltså föreskriva denaturering för varje dylikt preparat med metylalkohol först sedan ovedersägligen uppvisats den roll, som det spelat som spritsurrogat, skulle praktiskt taget arbetet på detta område omöjliggöras. Dels kan man från vederbörande fabrikants sida räkna på det mest envisa förnekande av fakta; intyg av vilseledande art komma att spridas ut och när ändå äntligen ett preparat efter årtal av missbruk på fullt giltiga grunder dömts till denaturering, skickas ett annat preparat fram. Om däremot metylalkoholdenaturering stadgas som regel, med möjlighet till befrielse därifrån, kommer detta att på ett helt annat sätt verka disciplinerande på tillverkarna, särskilt om det även stadgas, att denna frihet från denaturering när som helst kan indragas.

Att fruktan för att 'tekniska fabriker' i mängd skola uppstå, som sedan skola sprida en vara av sådan kvalitet, att den väl kan missbrukas som surrogat för spritdrycker, ej är obefogad, framgår redan av den hittillsvarande erfarenheten. Själva tillverkningen kan på detta område ställas så ytterligt enkel, att varken kapital eller erfarenhet behöves. Det kan här förtjäna att påpekas, att, enligt en nyligen av apotekare *Ake Wikander* offentliggjord statistik, under de fem åren 1909—1914 ej mindre än 368 reklamläkemedelsfabrikanter (med 645 skilda fabrikat) i vårt land drivit sin rörelse, en verksamhet, som i ej ringa grad sammanfaller just med tillverkningen av de preparat, som man även kan befara få användning som surrogat för spritdrycker. Och om tillverkningen av dylika preparat kommer att

ställa sig lukrativ, kan man vänta att den kommer att bedrivas i allt större utsträckning. Det är under sådana förhållanden allt skäl att möta denna eventualitet med ovan föreslagna bestämmelser.»

Jag återgår härefter till nykterhetskommitténs egna uttalanden. Kommittén anförde, att den vid utarbetande av förslag till föreskrifter till förekommande av missbruk av alkoholhaltiga preparat sökt göra bestämmelserna sådana, att de, utan att vålla den lojala industrien på detta område någon avsevärd olägenhet, ändock *dels*, så vitt möjligt, förebyggde missbrukets uppkomst, *dels*, för den händelse sådant likväl uppstode, möjliggjorde ett snabbt och effektivt ingripande däremot. Härvid hade kommittén haft god ledning av gällande apoteksvarustadga, som berörde ett i viss mån analogt område. Dock hade kommittén på flera håll ansett sig kunna mildra denna stadgas bestämmelser. Liksom övervakandet av apoteksvarustadgans efterlevnad framför allt berodde på medicinalstyrelsen, hade övervakandet av ifrågasvarande område naturligen ansetts böra tillkomma kontrollstyrelsen. Utgående från den uppfattningen, att det vore bättre att förekomma ett missbruk än att, sedan det redan innästlat sig, ingripa däremot, hade kommittén föreslagit, att kontrollstyrelsen skulle utfärda allmänna, för samtliga fabrikanter gällande föreskrifter rörande denaturering av i handeln tillgängliga alkoholhaltiga varor.

Beträffande de alkoholhaltiga preparatens denaturering anförde kommittén:

»Kommittén vill dock uttryckligen, för undvikande av missförstånd, framhålla, att denatureringsbegreppet här ej får fattas så, som skulle det innebära, att varor, som underkastas denaturering, skulle bibringas några vid deras vederbörliga bruk framträdande oangenäma egenskaper. I fråga om dessa varor åsyftas med denaturering bibringandet av sådana egenskaper, som förhindra varornas användande till förtäring. Exempelvis må framhållas, att, om det gäller utfärdandet av denatureringsföreskrifter för förhindrande, att eau de cologne missbrukas som rusdrycksurrogat, denatureringen i detta fall må kunna ske genom tillsats av en tillräcklig mängd av just de eteroljor, som betinga varans värde för lojalt bruk. Och ett hårvatten kan anses denaturerat, om det i tillräcklig mängd innehåller, bland annat, en sådan, för hårets vård lämplig beståndsdel som ricinolja (vilket ämne redan nu, enligt vad kommittén inhämtat, lär hava stor användning som fettämne i hårvatten) o. s. v.»

Kommittén anförde därefter vidare beträffande det förslag, kommittén framlade, följande:

»För att kontrollstyrelsen skall kunna övervaka, att de nyss nämnda allmänna föreskrifterna efterlevas, kräves, att den har möjlighet att noggrant följa alla de mångskiftande alkoholhaltiga preparatens uppdykande på marknaden. Kommittén har därför föreslagit, att varje tillverkare av alkoholhaltiga varor skall,

innan varan i handeln utsläppes, till kontrollstyrelsen inkomma med uppgift å varans benämning och, till en första ledning, å dess alkoholhalt.

Såsom av ovanstående framgår, har kommittén, i motsats till bestämmelserna om apoteksvarors tillverkning, ej föreslagit särskilda kompetensvillkor för dem, som ästunda att fabriksmässigt för avsalu tillverka här avsedda varor, utan har kommittén föreslagit, att deras tillverkning i detta avseende må vara fri. Ej heller har kommittén i sitt förslag upptagit apoteksvarustadgans bestämmelse om deklara-tions-tvång för alla i en viss vara ingående beståndsdelar, utan har den ansett sig kunna stanna vid ovan motiverade bestämmelser om anmälningssplikt och deklaration.

Kommittén har även velat skapa garantier för att en godkänd sammansätt-ning icke ändras. Den har därför föreslagit, att det då och då företages stickprov för att tillse, att de av kontrollstyrelsen utfärdade föreskrifterna följts. Skulle en dylik undersökning giva vid handen, att missbruk i förtäringssyfte för någon viss vara kan befaras, skall kontrollstyrelsen lämna tillverkaren nödiga anvisningar.

De undersökningar, som företagas i det för övervakande av apoteksvaru-stadgans efterlevnad inrättade laboratoriet, och vilkas betydelse i detta avseende ligger i öppen dag, ha varit vägledande för kommittén i detta dess förslag.

Även här, liksom ifråga om den denaturerade spriten, bör finnas kontakt mellan de kommunala myndigheterna och kontrollstyrelsen. Yppade misstankar, att bedriven försäljning med alkoholhaltiga varor är anledning till förefintligt miss-bruk, torde lämpligen av de kommunala myndigheterna delgivas kontrollstyrelsen, som då givetvis låter verkställa undersökning av de misstänkta varorna. Visar denna undersökning, att varornas beskaffenhet varit särskilt ägnad att föranleda missbruk, äger kontrollstyrelsen förbjuda all försäljning därav inom riket.

Kommittén har emellertid ingalunda förbisett, att handlandens försäljning, även där den är fullt lojal och utövas med iakttagande av den största urskillning och aktsamhet, likväl kan vålla missbruk. Det må därför åligga de kommunala myndigheterna att vid undersökningen om missbrukets vållande förfara med till-börlig varsamhet.

En vägledning för bedömandet av de alkoholhaltiga varornas lojala förbruk-ning torde ligga i förhållandet mellan det för lojala behov såsom normalt upptaxe-rade bruket och den faktiska mängd, vari varorna inom ett visst område eller till vissa personer försäljas. Det kan sålunda vara av intresse att få reda på, i vilka mängder en handlande försäljer dessa varor till sina kunder. En ovanligt stor för-säljning av alkoholhaltiga varor till personer med känd fallenhet för alkoholmiss-bruk bör ju utgöra en välgrundad anledning att misstänka, att varorna här få tjäna ett illojalt syfte. Men skall en dylik kontroll kunna äga rum, måste den kontrol-lerande myndigheten ha möjlighet att granska handlandens försäljning. Kommittén har därför föreslagit, att handelsidkare, som driver handel med alkoholhaltiga varor, skall vara skyldig att på anfordran låta kontrollstyrelsen eller den, styrelsen därtill förordnar, taga del av sina handelsböcker i vad de angå inköp och försäljning av sådana varor.

För att belysa nödvändigheten av en dylik anordning vill kommittén fästa uppmärksamheten på de stora mängder av exempelvis salubrin och lazarol, som på sina ställen försäljas i handelsbodarna. Då det hygieniska behovet av dessa varor mångenstädes icke kan sägas stå i någon som helst rimlig proportion till de för-sålda kvantiteterna, ligger det ju nära till hands att misstänka, att en avsevärd

myckenhet går till förtäring. Av de upplysningar, kommittén inhämtat, framgår också, att dessa preparat i betänklig grad spela rollen av berusningsmedel.

Kommittén har föreslagit rätt för kontrollstyrelsen att ha tillträde till även *tillverkarens* bokföring, dels för att den må kunna jämföra hans spritinköp — vare sig dessa gälla skattefria eller skattelagda sprit — med hans tillverkning av alkoholhaltiga varor, dels ock för att den må vinna en överblick över *vart* leveranserna företrädesvis gå och huru stora de i vissa fall äro. Det är ju att märka, att leveranser direkt från tillverkaren till personer, som icke bedriva legitim handel, äro möjliga. Enbart rätten att ha tillträde till *handlandens* böcker ger sålunda icke kontrollstyrelsen nöjaktig möjlighet att kontrollera tillhandahållandet. En kontroll över här åsyftade leveranser måste givetvis anknytas även till tillverkarens försäljning. En granskning av hans böcker kan därvid lämna vägledande och värdefulla upplysningar. I detta sammanhang må erinras om föreskriften i apoteksvarustadgan, att fabrikanter av apoteksvaror ävensom de, som bedriva grosshandel därmed, äro skyldiga att underkasta sig den särskilda inspektion och kontroll, varom Kungl. Maj:t kan komma att förordna, samt att i den ordning, som kan komma att föreskrivas, bestrida kostnaderna härför.

Där missbruk av alkoholhaltiga varor förekommer, bör det vara angeläget att kunna fastställa, vilken som tillverkat och försålt dem. Därigenom underlättas uppspårandet av de för missbruket ansvarige. De kärl, vari alkoholhaltiga varor utlämnas, skola därför enligt kommitténs förslag vara åsatta etikett med uppgift å tillverkarens och säljarens firma.

Kommittén är även i detta stycke i tillfälle att hänvisa till apoteksvarustadgan, där detta förfarande prejudiceras.»

Beträffande införseln av alkoholhaltiga preparat anförde kommittén slutligen följande:

»Där tillverkningen av alkoholhaltiga varor är utländsk och varorna alltså till riket importeras, kan kontrollen icke anknytas till själva tillverkningen. Då det emellertid skulle vara att i betänklig grad neutralisera lagstiftningens syfte, därest i allmänna marknaden finge förekomma alkoholhaltiga varor med okontrollerad sammansättning, har kommittén föreslagit, att för importör av utländsk alkoholhaltig vara skola i tillämpliga delar gälla de föreskrifter, som gälla för inhemsk tillverkare. Importören skall sålunda, innan han får inom riket försälja den importerade varan, till kontrollstyrelsen lämna uppgifter om dess namn och alkoholhalt. För att det vid yppat missbruk skall vara möjligt fastställa varans ursprung, skall å de kärl, vari varan försäljes, finnas etikett med uppgift å importörens och återförsäljarens firma. Överträdas de av kontrollstyrelsen meddelade bestämmelserna, skall kontrollstyrelsen äga rätt att återkalla importtillståndet.

I allmänhet bör gälla, att meddelande av tillstånd att för avsalu importera alkoholhaltiga varor skall ske med den största urskillning. Tillståndet bör sålunda enligt kommitténs mening meddelas endast åt firmor, i vilkas ambition det kan antagas ligga att icke förverka sin import rätt.

Kommittén har även velat beakta de fall, där en import i vanlig mening icke föreligger. En från utrikes ort ankommande resande kan exempelvis för eget bruk medföra alkoholhaltiga varor av här avsett slag. Det åligger därvid tullverket att i de särskilda fallen bedöma, huruvida den medförda myckenheten kan

anses motsvara resandens eget förbrukningsbehov. Kommittén har icke funnit sig böra föreslå någon viss tullfri minimimängd, utan hemställer, att bestämmelser härom må utfärdas av Kungl. Maj:t. Vidare har den myckenhet, som en resande utöver den av Kungl. Maj:t fastställda tullfria myckenheten må medföra till riket, föreslagits ej få överstiga sammanlagt 1 liter. För denna överskjutande myckenhet skall enligt förslaget erläggas stadgad tull.

För vederbörligen legitimerad handelsresande har föreslagits rätt att till riket införa prov på alkoholhaltiga varor. En försäljning av själva proverna kan ju här icke avses, och tullverket må i de särskilda fallen bedöma, huruvida den såsom varuprov företedda myckenheten kan anses vara oskäligt stor.»

Nykterhetskommittén sammanförde de av kommittén föreslagna bestämmelserna angående alkoholhaltiga varor med bestämmelserna angående den skattefria spritens tillhandahållande till en förordning angående tillhandahållande av skattefri sprit samt alkoholhaltiga varor för andra ändamål än förtäring.

Kontroll-
styrelsen.

Sedan nykterhetskommitténs ovannämnda, den 31 januari 1916 avgivna betänkande och förslag remitterats till kontrollstyrelsen, inhämtade kontrollstyrelsen yttranden från Kungl. Maj:ts samtliga befallningshavande, varefter kontrollstyrelsen den 5 mars 1917 till Kungl. Maj:t avgav utlåtande i ämnet.

Kontrollstyrelsen tillstyrkte i allt väsentligt nykterhetskommitténs förslag, men hemställde, dels att bestämmelserna angående alkoholhaltiga varor måtte sammanföras till en särskild förordning angående vissa alkoholhaltiga preparat, dels att vissa ändringar i och tillägg till de av kommittén föreslagna bestämmelserna måtte göras. Sålunda föreslog kontrollstyrelsen, att den årliga anmälningsskyldighet rörande tillverkad varas benämning och alkoholhalt, som enligt kommitténs förslag skulle åligga tillverkare av alkoholhaltiga preparat, skulle utvidgas till att avse jämväl tillverkningens omfattning. Vidare ansåg kontrollstyrelsen, att ett uttryckligt förbud borde meddelas mot försäljning av alkoholhaltiga preparat, som icke vore denaturerade på sätt styrelsen föreslagit. Däremot förmenade styrelsen, att möjligheten att erhålla tillstånd till import av alkoholhaltiga preparat icke borde begränsas till handelsidkare med vissa kvalifikationer.

Mot kontrollstyrelsens utlåtande anfördes reservation av två ledamöter av kontrollstyrelsen. Den ene av reservanterna avstyrkte lagstiftningen i dess helhet; den andre föreslog, dels att alkoholgränsen för preparat, som skulle hänföras under den föreslagna förordningen, sattes till $3\frac{1}{2}$ i stället för $2\frac{1}{4}$ procent, dels att denatureringsmetoderna förklarades skola bestämmas av Kungl. Maj:t eller eventuellt till sina huvuddrag intagas i själva förordningen angående de alkoholhaltiga preparaten.

Såväl nykterhetskommitténs som kontrollstyrelsens förslag remitterades till kommerskollegium, som lämnade åtskilliga sammanslutningar inom industri och handel tillfälle att yttra sig i ärendet.

Sveriges kemiska industrikontor, som genom en särskild kommitté låtit verkställa utredning i ämnet, uttalade som sin mening, att med hänsyn till såväl de omständigheter, vilka blivit framhållna i nykterhetskommitténs utredning, som ock av andra företeelser, kontoret ansåge en reformering av gällande lagstiftning vara en ur folknykterhetens synpunkt angelägen åtgärd och därför väl motiverad. Det av kontrollstyrelsen framlagda förslaget syntes emellertid ställa den industri, som skulle komma att bliva berörd av den ifrågasatta lagstiftningen, inför ett otrygghetstillstånd, som säkerligen ej hade avsetts av kontrollstyrelsen och ej heller vore med billighet överensstämmande. Osäkerhetstillståndet skulle främst komma att göra sig gällande ifråga om denatureringsförfarandet, vilket icke blivit föremål för någon utredning i förslaget. Denatureringen vore det centrala i den lagstiftning, som ifrågasatts, och därför vore en effektiv denaturering av alkoholen med tillgodoseende av den tekniska brukbarheten det, som i första hand med all kraft borde eftersträvas. Då det emellertid hittills icke hade lyckats att åstadkomma ett generellt denatureringsmedel, och särskilda denatureringsmedel för olika ändamål alltså måste uppsökas, vore det av största vikt, att en omsorgsfull utredning företoges för att få fastställd den denatureringsmetod, som bäst lämpade sig för varje särskild vara eller varugrupp. Det vore nödvändigt, att den kemiskt-tekniska industrien därvid medverkade; och industrikontoret ville erinra, att en dylik sådan medverkan även blivit förutsatt av nykterhetskommittén. Skulle en sådan utredning ej föregå lagförslagets stadfästande, löpte den kemiska industrien stor risk att under en längre tid genom denatureringen få en mångfald av sina produkter, avsedda för fullt lojala ändamål, försämrade eller rent oanvändbara. Härtill komme, att ett bemyndigande över huvud åt kontrollstyrelsen att i olika fall fastställa denatureringsmedel skulle komma att få till följd ej blott, att sådana ändringar av denatureringsmedel och denatureringsmetod bleve vidtagna, vilka skulle medföra stora ekonomiska förluster för fabrikanterna, utan även att vissa fabrikanter beträffande valet av denatureringsmedel kunde bliva gynnade på sina konkurrenters bekostnad, givetvis utan att något sådant avsetts från kontrollstyrelsens sida. Enligt industrikontorets mening vore det därför en nödvändig trygghetsåtgärd, att dels en utredning om denatureringsmedlen, i vilken industriens erfarenheter tillgodogjordes, föreginge

Sveriges
kemiska in-
dustrikontor.

förordningens ikraftträdande, dels ock bestämmelser om denatureringsmedel för olika varuslag antingen intoges i förordningen eller ock tillfogades i form av bilaga till densamma. Andra i samband med denatureringen stående, för industrien ytterst viktiga frågor behöfve även utredas, varjämte genom lämpliga övergångsbestämmelser vederbörlig hänsyn borde tagas till den omfattande industri, som uppspirat och utvecklat sig före den ifrågasatta förordningens ikraftträdande.

Färg-, drog-
och kemi-
kaliehand-
lareförening-
gen.

Färg-, drog-, och kemikaliehandlareföreningen ansåg kontrollstyrelsens förslag kunna leda till de mest ledsamma konsekvenser för fabrikanterna på detta område. Vilket denatureringsmedel än användes, skulle det likväl bibringa preparatet en för detsamma främmande lukt eller smak. Då ett toalett- eller kosmetiskt medels användande vore beroende av i vad mån detsamma vore av allmänheten omtyckt, kunde alltså befaras, att en fabrikant, som efter dyrbara experiment och förarbeten lyckats vinna marknad för ett visst preparat, skulle på grund av denatureringen se sig beröfvad denna marknad. Skulle spriten till eau de Cologne och parfymers behöva särskilt denatureras, komme denna industri enligt föreningens mening att lida ett oerhört avbräck eller rent av lamslås, då intet denatureringsmedel funnes, som ej vanställde lukten. Detsamma vore förhållandet med vissa parfymerade hårvatten. Det vore ej rättvist att, emedan något mun- eller hårvatten tilläventyrs använts som berusningsmedel, alla andra mun- eller hårvatten skulle göras mer eller mindre oanvändbara för sitt ändamål. Föreningen ansåge tillräckligt goda resultat kunna vinnas, om åt lämpliga lokala myndigheter lämnades i uppdrag att dels övervaka, att sprithaltiga preparater icke utlämnades till sådana individer, som kunde misstänkas använda desamma till förtäring, dels ock, i händelse av bristande uppmärksamhet från affärsmans sida i detta hänseende, avstänga honom från handel med nu ifrågavarande varor.

Handels-
kammarna.

Skånes handelskammare framhöll, att det i vissa delar av landet visserligen förekomme missbruk från oförbätterliga vanedrinkares sida ifråga om alkoholhaltiga, till förtäring ej avsedda varor, men att dessa element, rent numerärt sett, likväl inom befolkningen i dess helhet vore synnerligen sparsamt företrädda. Den uppmärksamhet, som de för nykterheten ivrande ägnat företeelsen ifråga, vore mera betingad av det uppseendeväckande och motbjudande i den enskilde förfallne individens uppträdande än av övertygelse om förefintligheten av en verklig samhällsfara. Vid sådant förhållande syntes icke rimligt att för undan-

röjande av ett till sin omfattning ringa missbruk tillgripa åtgärder, som för samhället i övrigt och särskilt för landets näringsliv måste verka särdeles betungande. Handelskammaren framhöll slutligen, att en strängare denaturering kunde vidtagas för vissa delar av landet, där så av förhållandena påkallades. Mycket skulle även kunna vinnas genom lokal kontroll.

Smålands och Blekinge handelskammare framhöll de väsentliga olägenheter, som skulle kunna tillskyndas tillverkare av alkoholhaltiga preparat, därest förändrad föreskrift om denatureringsmetoden helt plötsligt meddelades. Handelskammaren uttalade emellertid tillika såsom sin mening, att, därest det allmännas bästa och det nykterhetspolitiska läget krävde vidtagande av ifrågavarande ingrepp i näringslivet, näringsidkarna torde få underkasta sig detsamma under förhoppning, att lagstiftningen skulle grundas på sådant hänsynstagande till den lojale näringsidkaren, att väsentlig skada icke skedde.

Handelskammaren i Gävle ansåg det av kontrollstyrelsen framlagda lagförslaget kunna i huvudsak godkännas, men framhöll nödvändigheten av en förbättring av denatureringsmetoderna.

Östergötlands och Södermanlands industri- och handelskammare avstyrkte bestämt förslaget i den föreliggande formen på grund av den allt för stora befogenhet, som däri tillagts kontrollstyrelsen. Handelskammaren förmenade det vara fara för, att nykterhetsintresset finge en alltför dominerande inverkan på beslutet. Härigenom uppkomme även osäkerhet hos försäljaren, något som i sin tur måhända komme att menligt inverka på konsumtionen.

Kommerskollegium inkom med ett den 23 januari 1918 dagtecknat utlåtande. Efter att hava erinrat om gällande bestämmelser beträffande inköp av sprit för tekniska ändamål samt om huvudpunkterna i kontrollstyrelsens förslag, anförde kommerskollegium följande:

»De skäl, varpå nykterhetskommittén och kontrollstyrelsen synas hava grundat nu ifrågavarande författningsförslag, hänföra sig till nödvändigheten att skapa medel till förebyggande av missbruk av s. k. alkoholhaltiga preparat i berusningssyfte. Att ett sådant missbruk bör, i den mån det förekommer, föranleda särskilda åtgärder från statens sida för missbrukets stävande, synes kollegium uppenbart. Likväl har kollegium icke kunnat känna sig övertygat om, att de ifrågavarande förhållandena nödvändiggöra en lagstiftning, vilken, såsom fallet är med de remitterade förslagen, på grund av sitt innehåll skulle äventyra beståndet av den näring, som innefattar tillverkning av de alkoholhaltiga preparaten. Det synes kollegium, som om fullt tillförlitliga garantier mot missbruket helt visst skulle kunna vinnas, även om de ifrågasatta bestämmelserna gäves ett sådant innehåll, som även tillgodosåge de näringsars intressen, som äro av frågan berörda.

Kommers-
kollegium.

Angivna syfte anser kollegium kunna ernås, därest, med bibehållande i övrigt av de utav kontrollstyrelsen föreslagna bestämmelserna, det på vissa punkter vidtages jämkningar i förslaget. Främst står härvid frågan om denatureringen. Såsom ovan angivits skulle enligt kontrollstyrelsens förslag alkoholhaltigt preparat icke få försälas inom riket utan att vara denaturerat på sätt, kontrollstyrelsen föreskrivit. Undantag härifrån skulle kunna medgivas av kontrollstyrelsen, där på grund av särskilt förhållande fara för missbruk av preparatet till förtäring måste anses utesluten. Enligt förslaget bör kontrollstyrelsen vid meddelande av föreskrift om denaturering, allt efter preparatets sammansättning och ändamål, angiva sådan denatureringsmetod, som, på samma gång den medför trygghet mot missbruk, föranleder minsta möjliga olägenhet vid preparatets användande.

Ur synpunkten av de intressen, kollegium har att bevaka, kan kollegium icke tillstyrka en bestämmelse av nu angivet innehåll. Kollegium biträder i denna del de uttalanden, som gjorts av ledamoten av kontrollstyrelsen, Envall, som till protokollet anfört avvikande mening. Såsom framhållits häri och jämväl kommit till uttryck i flera av de till kollegium avgivna yttrandena, skulle genom en sådan bestämmelse för den gren av den kemiskt-tekniska industrien, som bleve berörd av stadgandet ifråga, orsakas ett otrygghetstillstånd, som skulle i hög grad vara ägnat att verka hämmande på utvecklingen av ifrågavarande industri. Då därjämte denatureringsfrågan är att betrakta såsom det centrala för tillverkningen överhuvudtaget av alkoholhaltiga preparat, skulle, därest icke all nödig hänsyn toges till näringsintresset vid fastställande av denatureringsmedel och denatureringsmetod, tillämpningen av nu förevarande bestämmelse kunna lända till allvarlig skada för industrien ifråga.

Med hänsyn till vikten av de intressen, som här spela in, nämligen å ena sidan nödvändigheten att skapa garantier mot missbruk av preparaten i berusningssyfte samt å andra sidan den betydelse, som denatureringsfrågan äger för nu ifrågavarande gren av den kemiskt-tekniska industrien, synes det kollegium erforderligt, att avgörandet beträffande denatureringsmedel och denatureringsmetod ligger i Eders Kungl. Maj:ts hand. Något behov av att införa ett allmänt denatureringstvång anser kollegium icke föreligga, utan synes det vara tillräckligt med sådant tvång i de fall, då Eders Kungl. Maj:t ifråga om visst preparat funnit gott meddela föreskrift om det sammans denaturering. Den förberedande behandlingen av denatureringsärendena synes kunna äga rum genom ett intimt samarbete mellan kommerskollegium och kontrollstyrelsen, varvid ovan omförmälda intressen i lika mån skulle kunna få göra sig gällande. Kommerskollegium skall för sin del härvidlag givetvis stå i nära beröring med representanter för den industrigren, som frågan närmast gäller. I de fall, då fabrikant själv hos Eders Kungl. Maj:t gjort ansökan om användande av visst denatureringsmedel, synes remiss till ämbetsverken vara att förorda.

Kollegium har icke förbisett, att nykterhetskommittén i detta sammanhang betonat önskvärdheten av, att kontrollstyrelsen förfogar över ett för ändamålet utrustat laboratorium och även erforderlig kemisk-teknisk sakkunskap samt uppehåller kontakt med teknik och industri. På samma gång kollegium tager fasta på detta yttrande av nykterhetskommittén såsom ägnat att understryka betydelsen av de näringsintressen, varom här är fråga, vill kollegium erinra därom, att det icke kan anses tillfyllest, att allenast den tekniska sakkunskapen tages till råds, utan att de rent industriella synpunkterna jämväl böra få göra sig gällande. Ur dessa synpunkter

framstår ett ovillkorligt denatureringstvång såsom icke blott synnerligen hindersamt utan även föga lägligt för vederbörande industri med hänsyn till utsikterna för industrien att få sina produkter analyserade på ett härpå inriktat speciallaboratorium och sålunda sammansättningen av desamma prisgiven åt utom företaget stående personer. Kollegium finner för sin del, att industrien har befogade anspråk att icke onödigtvis utsättas härför, utan endast i sådana fall, då erfarenheten visat, att skyddsåtgärder äro oundgängligen påkallade.

Beträffande det av industrikontoret väckta förslaget om ytterligare utredning av denatureringsspörsmålen finner kollegium detta förslag värt allt beaktande. Med hänsyn till de svårigheter, som äro förknippade med lösningen av dessa frågor, anser kollegium likväl, att en sådan utredning skulle kräva så lång tid, att den ifrågasatta lagstiftningen skulle på ett olägligt och olämpligt sätt fördröjas. Kollegium förutsätter, att den åstundade utredningen skall kunna efter hand vinnas under den behandling av de särskilda denatureringsärendena, som ovan föreslagits under form av ett samarbete mellan kommerskollegium och kontrollstyrelsen i samråd med representanter för den praktiska sakkunskapen. Med hänsyn till vad kollegium sålunda anfört, finner sig kollegium självfallet för närvarande icke kunna förorda industrikontorets förslag om införande i förordningen av bestämmelser om denatureringsmedlens beskaffenhet.»

Innan jag övergår till att redogöra för den detaljgranskning, som kommerskollegium och av kommerskollegium hörda sammanslutningar ägnat åt kontrollstyrelsens förslag, tillåter jag mig att upptaga till behandling de olika synpunkter, som, enligt vad ovan nämnts, gjorts gällande beträffande huvudgrunderna för nämnda förslag.

I detta avseende stå å *ena* sidan nykterhetskommittén och kontrollstyrelsen, som anse, dels att denaturering av alkoholhaltiga preparat bör föreskrivas såsom regel, med rättighet dock för kontrollstyrelsen att medgiva undantag, dels ock att kontrollstyrelsen skall äga befogenhet att föreskriva denatureringsmedlen, samt å *andra* sidan kommerskollegium, som förmenar, dels att denaturering av alkoholhaltiga preparat bör äga rum allenast i de fall, då Kungl. Maj:t meddelat föreskrift därom, dels ock att denatureringsmedel och denatureringsmetod böra bestämmas av Kungl. Maj:t.

Den principiella motsatsen mellan nykterhetskommitténs och kontrollstyrelsens samt kommerskollegii uppfattning kommer särskilt till synes i fråga om denatureringstvångets omfattning. Lika med kommerskollegium anser jag, att största möjliga hänsyn bör tagas till den industri, som framställer alkoholhaltiga preparat, och att ett denatureringstvång icke bör införas, om det är möjligt att utan sådant tvång ernå tillfredsställande resultat. Emellertid torde den av kommerskollegium föreslagna anordningen med denatureringstvång allenast i de fall, där behövligheten av denaturering redan framträtt, icke vara tillfyllest.

En sådan anordning har inom nykterhetskommittén varit ifrågasatt, men av kommittén avvisats.

Då jag i detta avseende ansluter mig till nykterhetskommitténs ståndpunkt, vill jag särskilt åberopa professor Thunbergs tidigare återgivna uttalande i frågan. De skäl, som av professor Thunberg anförts, synas mig vara tungt vägande. Jag kan icke finna annat än att, om skyldighet att denaturera skulle kunna föreskrivas först när användandet av ett preparat som berusningsmedel konstaterats, stora svårigheter skulle möta. Den av Sveriges kemiska industrikontor befarade olägenheten av kontrollstyrelsens förslag, nämligen att vissa fabriker skulle bliva gynnade på sina konkurrenters bekostnad, lär icke med säkerhet bliva undanröjd, om kommerskollegii förslag genomföres. Det torde nämligen då mycket snart komma att inträffa, att denatureringstvång visade sig erforderligt i fråga om vissa preparat. För andra preparat åter, vilka även missbrukades som berusningsmedel, men beträffande vilka tillräcklig kännedom härom icke föreläge, kunde icke stadgas denatureringstvång. Givetvis skulle tillverkaren av förstnämnda preparat komma i ett ogynnsamt läge, eftersom tillverkaren av sistnämnda preparat fortfarande ägde rätt att framställa sina varor utan denaturering. Ett allmänt denatureringstvång torde därför ur denna synpunkt vara att föredraga. Ej heller torde det vara att befara, det ett dylikt tvång skulle vara allt för betungande för vederbörande näringsidkare. I många fall kunde nämligen, på sätt nykterhetskommittén frambållit, denatureringen verkställas genom tillsats av just de ämnen, som erfordrades för preparatets framställande.

Framför allt bör emellertid påpekas, att ett denatureringstvång allenast i händelse av redan påvisat missbruk är ur kontrollsynpunkt otillräckligt. Såsom nyss antytts skulle många preparat undgå denaturering på grund av vederbörande myndigheters bristande kännedom om förefintligheten av missbruk. Den stora mängden tekniska preparat och möjligheten att ständigt framställa nya dylika skulle ytterligare minska verkan av en bestämmelse i nyss angiven riktning. Däremot synes ett *preventivt* ingripande, såsom nykterhetskommittén och kontrollstyrelsen föreslagit, giva förhoppningar om en god verkan. På grund härav anser jag mig böra tillstyrka införandet av ett dylikt allmänt denatureringstvång av alkoholhaltiga preparat, med rättighet dock för vederbörande myndighet att medgiva undantag i de fall, där på grund av särskilda förhållanden fara för missbruk av preparatet måste anses utesluten.

Beträffande därefter spörsmålet var avgörandet i fråga om denatureringsmedel och denatureringsmetoder i första hand bör läggas,

så har jag förut i dag varit i tillfälle att uttala min mening angående ordnandet av denatureringsfrågan i vad den avser skattefri sprit. De skäl, som jag därvid anförde för att bestämmanderätten i fråga om denatureringsmedel och denatureringsmetod i första hand bör läggas hos kontrollstyrelsen, synas mig jämväl äga giltighet beträffande denatureringen av alkoholhaltiga preparat. Kommerskollegium och de sammanslutningar, som framställt samma yrkande som kollegium, hava ansett, att kontrollstyrelsens denatureringsbefogenhet skulle medföra ett otrygghets-tillstånd för industrien och verka hämmande på densamma. Jag kan icke dela denna uppfattning. Därest, såsom nykterhetskommittén ifrågasatt, fackmän på det kemiskt-tekniska området, ävensom representanter för den industri, varom fråga vore, ställdes till kontrollstyrelsens förfogande, torde den kemiskt-tekniska industriens berättigade intressen bliva fullt tillgodosedda. För övrigt har ju alltid den med styrelsens beslut missnöjde möjlighet att hos Kungl. Maj:t anföra besvär samt att därvid, i händelse olika meningar förefinnas beträffande ett denatureringsmedels lämplighet, förebringa den för en allsidig prövning av frågan erforderliga utredningen.

Jag tillåter mig slutligen att framhålla, att starka praktiska betänkligheter enligt min mening kunna göras gällande mot att frågan om beviljande av betrielse från denatureringstvånget och utfärdande av föreskrifter om denatureringsmedel *i första hand* prövas av Kungl. Maj:t. Den mängd av preparat, beträffande vilka det måste meddelas olika denatureringsföreskrifter, och de många skiftande frågor, som därmed stå i samband, skulle föranleda en högst avsevärd ökning av finansdepartementets arbetsbörda. Då ärenden av förevarande natur synas höra tillsammans med kontrollstyrelsens övriga verksamhetsområde, anser jag starka skäl tala för, att åt kontrollstyrelsen uppdrages att i första hand träffa avgörande beträffande denatureringsmetoder och denatureringsmedel.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen för olika näringssammanslutningars uttalanden, har Sveriges kemiska industrikontor ansett, att förordningens ikraftträdande borde föregås av en utredning om denatureringsmedlen. Lika med kommerskollegium finner jag, att verkställandet av en sådan utredning skulle avsevärt fördröja den ifrågasatta lagstiftningen. Enligt min mening lärer för övrigt frågan om denatureringsmedlen knappast kunna slutgiltigt lösas genom en sådan utredning, utan torde det vara förbehållet den praktiska erfarenhet, som kan vinnas under den föreslagna lagstiftningens tillämpning, att finna de ur industriens synpunkt lämpligaste denatureringsmedlen.

*Speciell
motivering.*

Jag övergår nu till en detaljgranskning av förslaget till förordning angående vissa alkoholhaltiga preparat; och skall jag därvid upptaga till skärskådande de olika anmärkningar, som under förslagets behandling framstälts gent emot detsamma.

1 §.

Nyktterhetskommittén och kontrollstyrelsen hava föreslagit, att tekniska preparat, som innehölle mer än $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol, skulle vara underkastade den föreslagna förordningens bestämmelser. En ledamot av kontrollstyrelsen har ansett denna gräns vara allt för låg, emedan tekniska preparat med lägre alkoholhalt än $3\frac{1}{2}$ procent icke gärna kunde komma till användning för berusningsändamål. I flera av de till kommerskollegium ingivna yttrandena har uttalats anslutning till sistnämnda uppfattning. Färg-, drog- och kemikaliehandlareföreningen samt handelskammaren i Gävle hava till och med ansett gränsen böra sättas än högre. Från den förstnämnda sammanslutningen har framhållits, att det torde vara fullkomligt uteslutet, att preparat, som ej innehölle mera än 10 procent alkohol kunde få någon användning som berusningsmedel, såvida de ej samtidigt innehölle något annat berusande ämne. Kommerskollegium ansåg för sin del, att gränsen för förordningens räckvidd utan olägenhet ur nyktterhetssynpunkt kunde höjas från föreslagna $2\frac{1}{4}$ till åtminstone $3\frac{1}{2}$ volymprocent alkohol. Om det också skulle uppstå en tillverkning av sådana preparat, vilkas alkoholhalt låge tätt intill denna gräns, något som nyktterhetskommittén befarat och som utgjort dess skäl för nu ifrågavarande förslag, kunde kollegium icke inse, att härigenom skulle orsakas någon olägenhet. Däremot kunde det för utvecklingen av den kemiskt-tekniska industrien på förevarande område vara av väsentlig betydelse, att icke sådana restriktioner bleve fastställda, att de för tillverkningen och avsättningen av preparaten i fråga reste svårigheter, som icke vore absolut nödvändiga.

För egen del tillåter jag mig att erinra därom, att nyktterhetskommittén till stöd för sitt förslag i förevarande avseende anfört, att förslaget ej betingades av det skälet, att missbruk av varor med en alkoholhalt närmast över $2\frac{1}{4}$ procent hittills iakttagits. Kommittén befarade emellertid, att bestämmandet av en högre alkoholgräns kunde medföra oreglerad tillverkning och försäljning av varor av ifrågavarande slag, vilkas alkoholhalt låge tätt under den dragna gränsen, utan att de därför ur nyktterhetssynpunkt vore ofarliga. Kommittén hade så mycket hellre ansett sig böra föreslå en utsträckning av gränsen nedåt, som, enligt vad kommittén inhämtat, knappast några varor av här avsett slag med dylik låg alkoholhalt tillverkades, vadan man mot den för-

siktighetsåtgärd, som låge i valet av denna låga gräns, ej kunde invända, att den i onödan besvärade industrien.

Enligt förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skall den nedre alkoholgränsen i fråga om viner, som falla under förordningens tillämplighetsområde, bliva $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol och i fråga om maldrycker 3.6 volymprocent; maldrycker mellan $2\frac{1}{4}$ och 3.6 volymprocent skola emellertid icke bliva fria i försäljningsavseende, utan skola även de vara underkastade försäljningskontroll. Som det knappast lärer böra ifrågakomma att med avseende å de alkoholhaltiga preparaten bestämma någon tredje alkoholgräns, torde man hava att i fråga om dem välja mellan $2\frac{1}{4}$ och 3.6 volymprocent. Då, såsom nykterhetskommittén framhållit, praktiska invändningar icke torde kunna göras mot förslaget om $2\frac{1}{4}$ procent såsom nedre alkoholgräns och då kontrollstyrelsen enligt 3 § av det föreliggande förslaget äger medgiva undantag från denaturering, där på grund av preparatets ringa alkoholhalt fara för missbruk av preparatet till förtäring icke kan anses föreligga, har jag icke ansett skäl föreligga att frångå det framlagda förslaget.

Kemiska industrikontoret har ansett ordet »alkoholhalt» böra utbytas mot »den vid beredningen använda alkoholmängden». Den minskning av alkoholmängden, som i fråga om åtskilliga preparat inträdde under beredningen, skulle nämligen enligt kontorets mening, om anmälningskyldigheten skulle omfatta alkoholhalten, nödga fabrikanten att analysera det färdiga preparatet. Kommerskollegium ansåg industrikontorets önskemål kunna tillgodoses, därest före ordet »alkoholhalt» insköttes ordet »beräknad». Det syntes förefinnas så mycket mera anledning härtill, som stadgandet i sin föreslagna lydelse icke torde hava avsett annat än anmälning av tillämnad fabrikation av alkoholhaltigt preparat.

2 §.

Jag har i enlighet med kommerskollegii förslag vidtagit en ändring uti ifrågavarande paragraf.

Kommerskollegium har hemställt, att 3 § måtte erhålla den lydelse, att Kungl. Maj:t i fråga om sättet för denaturering av alkoholhaltigt preparat skulle vid behov meddela erforderliga föreskrifter, samt att, därest för visst preparat särskilt denatureringssätt sålunda blivit fastställt, preparatet icke skulle få försäljas inom riket, utan att vara denaturerat på föreskrivet sätt.

3 §.

I detta avseende hänvisar jag till vad jag anfört rörande förslagets allmänna grunder. Bestämmelsen att kontrollstyrelsen skulle få med-

giva undantag från denaturering, har emellertid omformulerats och bragts i närmare överensstämmelse med nykterhetskommitténs förslag.

4 §. I 4 § har vidtagits den jämkning, att i fråga om föreskrifterna rörande etiketts innehåll orden »ävensom säljarens» uteslutits.

6 §. I överensstämmelse med vad kommerskollegium föreslagit i fråga om stadgandet under 3 § har kollegium ansett, att särskilda bestämmelser i fråga om import av alkoholhaltiga preparat icke vore erforderliga. Fullt tillräckliga garantier mot missbruk vore enligt kollegii mening för handen, därest bestämmelsen i 2 § om anmälningsskyldighet kompletterades med ett stadgande, varigenom Kungl. Maj:t tillades befogenhet att i fråga om visst alkoholhaltigt preparat meddela särskild föreskrift om denatureringssättet.

Med hänsyn till den utformning, som den i förslaget grundläggande 3 § enligt min mening bör erhålla, torde konsekvensen fordra, att införsel till riket av alkoholhaltiga preparat endast må äga rum efter vederbörligt tillstånd.

Då emellertid ifrågavarande författningsförslag vilar, bland annat, därå, att rätten att tillverka eller försälja alkoholhaltiga preparat icke skulle vara beroende av några personliga kvalifikationer utöver vad som fordras för rätt att idka näring i allmänhet, synes det mig icke vara riktigt att för rätten till import av dylika preparat uppställa några dylika särskilda villkor. I kontrollstyrelsens förslag har därför vidtagits den ändring, att införseltillstånd skulle få meddelas näringsidkare eller annan person, som skäligen kunde antagas hava behörig användning för preparatet. Föreskrift har tillika införts därom, att, när anledning därtill förekommer, meddelat tillstånd må av kontrollstyrelsen återkallas.

8 §. Kemiska industrikontoret har gent emot bestämmelsen i första stycket om rätt för kontrollstyrelsen att ålägga vederbörande tillverkare, importör eller försäljare vidtagande av vissa åtgärder, som erfordrades för kontrollens utövande, framhållit, att bestämmelsens innehåll ej vore fullt klar, och något förtydligande funnes ej i kontrollstyrelsens motivering. Nykterhetskommitténs motsvarande förslag till bestämmelse vore hämtad ur apoteksvarustadgan § 9, dock med den väsentliga förändring, att bestämmanderätten, som där tillkomme Kungl. Maj:t, nu överflyttats på kontrollstyrelsen. Industrikontoret förmenade, att den inspektion, som fabrikant måste underkasta sig, borde bestämmas först sedan erfarenhet vunnits om förordningens verkningar, och att detaljerade bestämmelser då borde

utfärdas av Kungl. Maj:t. Under alla omständigheter skulle en så otydligt formulerad bestämmelse som den föreslagna komma att giva anledning till farhågor för ett godtyckligt ingripande i den enskildes verksamhet.

Beträffande den befogenhet att granska handelsböckerna, som enligt förslaget tillagts kontrollstyrelsen, uttalade industrikontoret, att nödvändigheten av en sådan föreskrift icke blivit ådagalagd genom den förebrogta utredningen. Ett sådant, enligt allmän mening djupt ingrepp i den enskildes rättigheter syntes ej böra tillgripas, så länge ej övriga föreslagna kontrollåtgärder visat sig vara otillräckliga.

Smålands och Blekinge handelskammare uttalade, att förslaget om rätt för kontrollstyrelsen att granska handelsböcker och verifikationer i vad de anginge preparat, som tillverkades, respektive försåldes eller importerades, syntes giva en onödigt vidsträckt befogenhet åt kontrollstyrelsen. Handelsbok och brevbok innehölle nämligen upplysningar om t. ex. inköpsställen för andra i preparatet ingående råvaror än alkohol samt om fabriktions- och andra yrkeshemligheter, vilka icke torde för ändamålets vinnande behöva yppas för kontrollstyrelsens ombud, som eventuellt kunde missbruka desamma. Handelskammaren ansåg det vara tillräckligt, om föreskrift lämnades om fri tillgång till handelsböckerna, såvitt de avsåge preparatets alkoholhalt och denatureringsmedel.

Kommerskollegium fann den i första stycket av paragrafen föreslagna bestämmelsen om åläggande av vissa åtgärder för utövande av kontroll vara alltför svävande formulerad. Då det givetvis alltid måste vara särdeles betungande för näringsidkaren att hålla sådan bokföring eller vidtaga sådana åtgärder, vilka icke direkt avsåge att främja hans näring, syntes det icke mer än rimligt, att gränserna för de ålägganden, som kunde givas honom, bleve på förhand närmare angivna. Enligt kollegii mening syntes bestämmelser härom böra utfärdas av Kungl. Maj:t. Det ifrågasatta stadgandet om tillgång till handelsböcker och verifikationer syntes hava motiverats uteslutande av önskvärdheten att kunna erhålla en bild av konsumtionens omfattning. Med hänsyn härtill hade kollegium icke kunnat finna annat, än att åt den föreslagna bestämmelsen givits en alltför stor räckvidd, vilken skulle kunna lända till skada för vederbörande näringsidkare. Kollegium biträdde de av kemiska industrikontoret härutinnan gjorda uttalanden. Fullt tillräckliga medel för vinnande av det åsyftade ändamålet syntes förfinnas i de i första stycket angivna anteckningar, som skulle föras av näringsidkaren. Därest dessa anteckningar tilläventyrs icke skulle vara tillfyllest, kunde möjligen inrymmas en rätt för kontrollstyrelsen att avfordra närings-

idkaren en uppgift på heder och samvete, eventuellt bestyrkt av två trovärdiga personer, angående omfattningen av hans tillverkning, försäljning eller import av alkoholhaltiga preparat samt till vem försäljning ägt rum, ävensom, om så påfordrades, jämväl angående tillverkarens spritinköp.

För egen del tillåter jag mig att anföra följande.

Den föreslagna bestämmelsen, att kontrollstyrelsen skulle äga att ålägga tillverkare, importör eller försäljare av alkoholhaltigt preparat att föra de anteckningar eller vidtagna de övriga åtgärder, som för utövande av berörda kontroll kunde finnas nödiga, bör ses i samband med den allmänna befogenhet, som enligt det föreliggande förslaget är tillerkänd kontrollstyrelsen. Därest kontrollen över de alkoholhaltiga preparatens tillhandabållande anses böra tillkomma kontrollstyrelsen, synes nämligen härav följa, att nämnda styrelse jämväl tillerkännes befogenhet att lämna för kontrollens utövande erforderliga föreskrifter angående förande av anteckningar och vidtagande av övriga åtgärder. Därest den föreslagna förordningen antages, lär erfordrerlig sakkunskap på det kemiskt-tekniska och industriella området komma att ställas till kontrollstyrelsens förfogande. En ytterligare garanti för näringsidkarna består däri, att den, som är missnöjd med styrelsens beslut, äger att anföra besvär däröver hos Kungl. Maj:t och sålunda kan få frågan prövad i högsta instans.

Vidkommande sedermera de framställda anmärkningarna däremot, att kontrollstyrelsen eller den, som styrelsen därtill förordnat, skulle äga att taga del av här berörda näringsidkares handelsböcker jämte därtill hörande verifikationer, i vad de angå av näringsidkaren tillverkat, importerat eller försålt preparat, så torde detta stadgande vara påkallat icke blott med hänsyn till önskvärdheten av att i vissa fall kunna erhålla en bild av konsumtionens omfattning utan framför allt för att bereda möjlighet för kontrollstyrelsen att i de fall, där några oegentligheter misstänkas föreligga, företaga erforderlig undersökning. En liknande befogenhet att taga del av spirituosa-handlares och restauratörers handelsböcker har brukat förbehållas kontrollstyrelsen genom de avtal, enligt vilka rättighet till försäljning av brännvin överlåtits åt nyssnämnda näringsidkare. Enligt vad som för mig uppgivits, har emellertid kontrollstyrelsen hittills endast i ett fall ansett sig hava anledning att utnyttja ifrågavarande befogenhet. Med hänsyn till denna erfarenhet torde det kunna antagas, att det mera sällan bleve erforderligt för styrelsen att taga del av näringsidkares handelsböcker i vad de anginge ett alkoholhaltigt preparat. För kontrollens utövande synes det dock vara nödvän-

digt, att en dylik befogenhet tillerkännes kontrollstyrelsen, men jag förutsätter samtidigt, att styrelsen endast med stor varsamhet utnyttjar denna befogenhet.

Kemiska industrikontoret samt tre handelskammare hava riktat anmärkningar mot den i 9 § stadgade befogenhet, som tillagts nykterhetsnämnd att meddela förbud mot utövande av näring. Det syntes dem vara helt naturligt, att nykterhetsnämnd med hänsyn till sin sammansättning och allmänna uppgift icke kunde vara skickad att äga beslutanderätt i fråga om fortvaron av en näring. Såsom förslag till frågans lösning förordade ovannämnda sammanslutningar, bland annat, att Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle äga att fatta beslut i dylikt ärende efter förslag av polismyndighet eller nykterhetsnämnd.

9 §.

Kommerskollegium förklarade sig för sin del biträda den sålunda föreslagna anordningen, vilken syntes innebära fullt betryggande garantier ur nykterhetssynpunkt. Ett av kemiska industrikontoret väckt förslag, att förbudet borde vara begränsat till viss maximitid, syntes kollegium vara värt beaktande.

Jag vill i detta sammanhang erinra om, att enligt nykterhetskommitténs mening erfarenheten visat, att missbruk av alkoholhaltiga preparat kunde uppstå på en ort, utan att motsvarande missbruk funnes å andra orter. Den lämpligaste formen för ett ingripande i dylikt fall ansåg kommittén vara användande av snabba och lokaliserade åtgärder från de kommunala myndigheternas sida. Till förebild hade kommittén tagit stadgandet i 31 § av gällande vin- och ölförsäljningsförordning.

Med den utformning, som kontrollstyrelsen givit åt ifrågasvarande stadgande, ansluter det sig nära till 71 § 1 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, dock med den olikhet att magistraten, respektive kommunalnämnden såsom de myndigheter, som äga att utfärda förbud, ersatts av polismyndighet eller nykterhetsnämnd.

Med hänsyn till vad nykterhetskommittén anført till stöd för ifrågasvarande bestämmelse, kan jag icke finna annat, än att densamma kan få stor betydelse för bekämpandet av missbruk av ett alkoholhaltigt preparat, där detta missbruk är lokalt begränsat. Bestämmelsen innebär ej heller någon befogenhet för polismyndighet eller nykterhetsnämnd att, såsom kommerskollegium hållit före, besluta i fråga om fortvaron av en näring. Det förbud, som nyssnämnda myndigheter enligt ifrågasvarande stadgande skulle kunna meddela, avser allenast försäljningen av visst eller vissa preparat inom en kommun, och förbudet har giltig-

het allenast, till dess Kungl. Maj:ts befallningshavande behandlat frågan. I realiteten torde därför ytterst ringa skillnad föreligga mellan det av kontrollstyrelsen föreslagna stadgandet och den utformning, som förut omnämnda sammanslutningar velat giva åt detsamma. Enligt min mening har kontrollstyrelsens förslag emellertid det företrädet, att enligt detsamma ett snabbt ingripande mot en uppenbart olämplig försäljning kan ske.

För undvikande av möjliga missförstånd har jag låtit förtydliga den av kontrollstyrelsen föreslagna avfattningen av paragrafen ävensom föreslagit, att Kungl. Maj:ts befallningshavande skall hava att antingen *för viss tid* fastställa eller ock upphäva förbud mot försäljning inom viss kommun av ett alkoholhaltigt preparat.

10 §.

Kemiska industrikontoret har framhållit, att förbud mot eller inskränkning av tillverkning och försäljning av alkoholhaltigt preparat alltid måste bliva betungande för fabrikanterna och ofta ställde stora ekonomiska intressen för honom på spel. Det kunde gälla slopandet av dyrbara anläggningar, spolierandet av stora värden i form av dyrbara apparater, emballage och kemikalier, bortkastade annons- och organisationskostnader samt icke minst avskedandet av en kanske ofta stor arbetsstyrka. Fabrikanten behövde därför trygghet, att förbuds-rätten icke missbrukades, utan tillgripes endast i fullt klara och otvetydiga fall. Det borde erinras om, att i fråga om de i handeln fria varor, som på grund av befarad hälsovådighet ansåges böra göras till föremål för likartade inskränkningar vid apoteksvarustadgans tillkomst, vilken ju i mycket varit normerande för nykterhetskommitténs förslag, stadgades, att beslut om förbud mot försäljning av sådan vara skulle meddelas av Kungl. Maj:t. I följd av de stora risker, fabrikanterna löpte, och då de alkoholhaltiga preparaten ej torde utgöra någon större fara för allmänheten än de ovannämnda varorna, ansåg industrikontoret, att frågan om sådana inskränkningar, som ansåges i förslaget 10 §, borde göras beroende av Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. Dylika åtgärder skulle säkerligen mycket sällan behöva tillgripas med hänsyn till bestämmelserna i förslaget 9 §.

Industrikontoret ifrågasatte även, huruvida icke fabrikant, som uppenbarligen ställt sig givna föreskrifter till efterrättelse, borde åtnjuta skälig ersättning av allmänna medel för förluster, åsamkade genom inskränkning i tillverkning och försäljning eller förbud däremot.

Skånes handelskammare ansåg den befogenhet, som tillagts kontrollstyrelsen i nu förevarande paragraf, böra överlämnas åt någon

myndighet med intimare kontakt med näringslivet och med större sakkunskap angående dessa förhållanden.

Kommerskollegium hemställde för sin del, under åberopande av sina allmänna uttalanden och de av industrikontoret anförda skäl, att, i likhet med vad som kollegium föreslagit rörande beslutanderätten i fråga om denatureringen, jämväl befogenheten att i allmänhet förbjuda försäljning eller tillverkning av alkoholhaltiga preparat eller meddela inskränkningar eller villkor för sådan tillverkning eller försäljning måtte läggas i Kungl. Maj:ts hand. Kollegium förutsatte, att vid beredningen av ärenden av ifrågavarande slag kollegium måtte bliva satt i tillfälle att avgiva yttrande. Vad anginge den av industrikontoret ifrågasatta ersättningen av statsmedel åt näringsidkare, som drabbats av förbud, inskränkningar eller villkor av nu ifrågavarande art, så funne kollegium detta förslag vara värt beaktande. Kollegium förutsatte, att Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, då näringsidkare tillskyndats skada genom en tillämpning av nu förevarande bestämmelse, till prövning upptog de anspråk på ersättning, som eventuellt kunde bliva framställda.

För egen del vill jag uttala, att med hänsyn till den allmänna ställning, som kontrollstyrelsen enligt det föreliggande förslaget intager såsom kontrollmyndighet, den befogenhet, varom nu är fråga, lämpligen bör utövas av kontrollstyrelsen i första hand. Jag förutsätter, att denna befogenhet endast i sällsynta fall skall behöva användas. Åt den kemiskt-tekniska och industriella sakkunskapen bör emellertid inrymmas rätt att delta i behandlingen inom kontrollstyrelsen av frågor om inmedelande av dylikt förbud. Den, som är missnöjd med ett av kontrollstyrelsen utfärdat förbud, äger ju för övrigt att hos Kungl. Maj:t anför besvär i ärendet.

De i 11 och följande §§ inrymda ansvarsbestämmelserna äro avfattade i huvudsaklig anslutning till kontrollstyrelsens förslag. *Ansvarsbestämmelser.*

Åt 1 mom. av 11 §, som motsvarar 12 § i kontrollstyrelsens förslag, har jag emellertid givit en avfattning, som svarar mot 17 § 1 mom. i förslaget till förordning angående handel med skattefri sprit. I 2 mom. av 11 § har bestämmelse införts därom, att den, som eljest försäljer alkoholhaltigt preparat till förtäring eller i övrigt under omständigheter, vilka kunna giva säljaren skälig anledning antaga, att varan är avsedd att användas såsom dryck, skall straffas såsom för olovlig försäljning av rusdrycker. I 3 mom. av 11 § har slutligen dels intagits en mot 11 § 2 mom. av kontrollstyrelsens förslag svarande bestämmelse, dels

ock stadgats ansvar för den händelse, att näringsidkare fortfar med försäljning oaktat förbud, som meddelats jämlikt 9 och 10 §§.

Förslaget 12 § motsvarar 14 och 15 §§ i kontrollstyrelsens förslag.

I 14 § har införts ansvarsbestämmelse för den händelse, att någon i andra fall, än särskilt angivits, begått förseelse mot bestämmelserna i förordningen eller på grund av densamma meddelade föreskrifter.

Övriga paragrafer i förslaget torde icke erfordra någon särskild redogörelse.

Sedan föredragande departementschefen uppläst ett, i enlighet med vad han nu anfört, upprättat förslag till förordning angående vissa alkoholhaltiga preparat, hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga berörda författningsförslag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen förordna, att proposition i ämnet skulle till riksdagen avlätas av den lydelse, bilagan litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Stig Östergren.